

rozhodnutí, a to zejména pro porušení čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále též „Listina“).

2. Z napadených rozhodnutí, jakož i vyžádaného soudního spisu, vedeného u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 4 T 201/2015, Ústavní soud zjistil následující. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 19. 9. 2016 sp. zn. 4 T 201/2015 byl stěžovatel uznán vinným přečinem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku. Jednání spočívalo v tom, že dne 18. 12. 2014 kolem 19:50 hod., jako řidič osobního motorového vozidla na specifikovaném místě v Praze, se dostatečně nevěnoval řízení vozidla, nesledoval situaci v provozu na pozemní komunikaci, když jeho pozornost byla odpoutána chováním manžela poškozené, který stál na protější straně vozovky a značně gestikuloval a hlasitě volal na poškozenou, která přecházela vozovku mimo vyznačený přechod a ne kolmo k místu, kam měla namířeno. V důsledku toho narazil, prakticky při pravém kraji vozovky ve směru své jízdy, do poškozené chodkyně přecházející komunikaci ulice z pohledu řidiče z levé strany, a nárazem jí způsobil

 Způsobené poranění ji omezovalo v obvyklém způsobu života po dobu nejméně 12 - 18 týdnů. Jednání se dopustil proto, že porušil ustanovení § 4 písm. a), b) a § 5 odst. 1 písm. b) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích.

3. Za to byl stěžovatel podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání šesti měsíců, jehož výkon mu byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvanácti měsíců. Poškozenou VZP ČR soud výrokem podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázal s uplatněným nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

4. O odvolání stěžovatele proti shora citovanému rozsudku rozhodl Městský soud v Praze usnesením ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. 6 To 521/2016, tak, že je podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

5. Následné dovolání stěžovatele směřující proti rozhodnutí soudu druhého stupně Nejvyšší soud usnesením ze dne 28. 6. 2017, sp. zn. 4 Tdo 664/2017, odmítl podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř., jako podané z jiného důvodu, než jsou uvedeny v zákoně. Dospěl totiž k závěru, že námitky dovolatele neodpovídaly obsahovému vymezení jím uplatněných důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř.

6. Na to reagoval stěžovatel podáním ústavní stížnosti, z jejíhož podnětu Ústavní soud nálezem ze dne 12. 6. 2018, sp. zn. I. ÚS 3765/17, všechna výše zmíněná rozhodnutí obecných soudů zrušil s tím, že jimi bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 Listiny. V odůvodnění nálezu Ústavní soud konstatoval, že ačkoli se soudy (zejména pak soud prvního stupně) zabývaly skutkovým dějem velmi podrobně, nevypořádaly se s poměrně zásadní námitkou stěžovatele stran podmínek viditelnosti, které panovaly na místě v době střetu s poškozenou. Soudům vytkl, že v tomto směru „bez dalšího“ převzaly závěry ze znaleckých posudků. V jednom z nich znalec Ing. Oto Kuhn pouze uvedl, že vyloženě rušivé optické vlivy osvětlení místa nehody se v daném okamžiku pravděpodobně kromě možných protijedoucích vozidel nevyskytovaly. Předmětné konstatování však podle názoru Ústavního soudu ostře kontrastovalo s fotografiemi z místa nehody, které pořídili přivolaní příslušníci Policie ČR a které tvořily

součástí procesního spisu. Prostým pohledem na ně Ústavní soud dovodil, že viditelnost obviněného byla v době nehody podstatným způsobem snížena, když ze snímků jsou patrné výrazné odlesky světel protijedoucích vozidel i veřejného osvětlení na povrchu vozovky. Reakční doba stěžovatele přitom byla ve zmíněném znaleckém posudku vypočtena na základě úvahy o dosvitu potkávacích světel, ovšem bez přihlédnutí ke zmíněným horším výhledovým podmínkám pro řidiče v době střetu. Znalec Ing. Pavel Tůma pak po výtce Ústavního soudu dokonce tmou, funkčním veřejným osvětlením, mokrou vozovku, lehký déšť a teplotu nad bodem mrazu ve svém posudku pouze konstatoval, ovšem při výpočtu průměrné reakční doby řidiče již vycházel z ideálních podmínek.

7. V návaznosti na výše uvedené výhrady Ústavní soud poukázal na svou ustálenou rozhodovací praxi týkající se tzv. principu omezené důvěry v dopravě, jehož podstatou je, že se řidič při provozu na pozemních komunikacích může spoléhat na to, že ostatní účastníci silničního provozu budou dodržovat jeho pravidla, pokud z konkrétních okolností nevyplývá opak. S přihlédnutím k uvedené zásadě se neztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že řidič musí vždy předpokládat porušení pravidel silničního provozu jinými účastníky. Zanedbání potřebné míry opatrnosti ze strany řidiče jako nezbytný předpoklad nedbalostního zavinění nelze vyvozovat pouze z faktu, že došlo ke škodlivému následku. Z tohoto pohledu bylo podle názoru Ústavního soudu nutno nahlížet i na skutkové zjištění, podle něž manžel poškozené svým chováním upoutal pozornost stěžovatele. Úvahu obecných soudů, že se jím stěžovatel neměl nechat rozptýlit a nadále se koncentrovat na dění na vozovce před ním, označil za nerealistickou. Jeho počínání měl naopak za přirozenou reakci na méně obvyklou situaci, která navíc trvala jen krátký časový okamžik. V každém případě provedené dokazování nepředstavovalo podle mínění Ústavního soudu dostatečný podklad pro rozhodnutí o vině stěžovatele. Náležitě nebyla zodpovězena otázka viditelnosti v době dopravní nehody ani otázka jeho objektivních a subjektivních možností a schopností střetu s poškozenou zabránit. Nebyly zohledněny specifické poměry na místě nehody. Soudy také dostatečně neodůvodnily, proč nevyhověly zejména návrhu obhajoby na vypracování revizního znaleckého posudku z oboru dopravy. Zmíněné vady měly být v dalším řízení odstraněny.

8. Obvodní soud pro Prahu 2 poté v hlavním líčení ve věci rozhodl rozsudkem ze dne 3. 6. 2019, č. j. 4 T 201/2015-597, jímž stěžovatele na témže skutkovém základě jako ve svém předchozím rozhodnutí ve věci (viz shora) znovu uznal vinným přečinem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku a podle téhož ustanovení ho odsoudil k trestu odnětí svobody v trvání šesti měsíců, jehož výkon podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání dvanácti měsíců. Poškozenou VZP ČR pak s uplatněným nárokem na náhradu škody odkázal výrokem podle § 229 odst. 1 tr. ř. na řízení ve věcech občanskoprávních.

9. K odvolání stěžovatele Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 7. 8. 2019, sp. zn. 9 To 200/2019, podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. rozsudek soudu prvního stupně zrušil ve výroku o trestu a za podmínek § 259 odst. 3 písm. b) tr. ř. nově rozhodl, že podle § 46 odst. 1 tr. zákoníku se od potrestání stěžovatele upouští.

10. Nevyšší soud usnesením ze dne 17. 3. 2020, č. j. 4 Tdo 126/2020-679, stěžovatelovo dovolání odmítl jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

II.

Argumentace stěžovatele v ústavní stížnosti

11. Stěžovatel v ústavní stížnosti zdůrazňuje, že Ústavní soud v jeho věci vydal dne 12. 6. 2018 nálezný sp. zn. I. ÚS 3765/17, kterým konstatoval porušení jeho práva na soudní ochranu podle čl. 36 Listiny a napadená rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 2, Městského soudu v Praze a Nejvyššího soudu ve věci samé zrušil. V odůvodnění podrobně rozvedl své závěry, které měly být vodítkem pro následující soudní řízení. Podle názoru stěžovatele však názor Ústavního soudu obecné soudy nerespektovaly a k porušení jeho ústavně zaručeného práva na soudní ochranu došlo znovu.

Obecné soudy se podle pokynu Ústavního soudu opětovně zabývaly otázkou viditelnosti. Znalecký posudek znaleckého ústavu, Univerzita Pardubice, fakulta Jana Pernera, který za účelem vyjasnění sporných otázek soud zadal, se však zabýval pouze reakční dobou řidiče, která měla být okolo 1,0 s a je v zásadě neměnná bez ohledu na denní dobu a výhledové poměry.

12. Na přímou otázku týkající se vzdálenosti, na jakou byla chodkyně pozorovatelná po vstupu do levého jízdniho pruhu, předvolaný znalec odpověděl, že určení konkrétní vzdálenosti je velmi těžké, neboť na místě působila celá řada ruchů, které působily nerovnoměrně (nehomogenní osvětlení, odlesk, kontrast vozovky). Z běžné viditelnosti zhruba na 30 metrů se viditelnost chodkyně zde zřejmě nesnížila pod 20 metrů, ale stanovit konkrétní hodnoty považoval za neřešitelný úkol. Údaj 20 metrů znalec uvedl jako velmi mlhavou hypotézu, nikoli však jako znalecké zjištění konstatované pro tento konkrétní případ. S ohledem na nemožnost exaktního stanovení vzdálenosti, na níž bylo možné chodkyni spatřit, znalec nebyl schopen stanovit ani rychlost, v níž by bylo možné zastavit vozidlo před rovinou přecházení. Stěžovatel si klade otázku, jak je možné za tohoto stavu konstatovat jeho vinu, když přiměřenou rychlost nelze určit a povolená rychlost nebyla překročena. Stejně tak nezjistil, z jakých zjištění soudy dovodily, že stěžovatel měl zcela jistě poškozenou vidět a mohl a měl na její přecházení zareagovat. Za tohoto stavu měly být pochybnosti vyloženy ve prospěch stěžovatele.

13. Obecné soudy navíc při stanovení viditelnosti chodkyně znaleckým posudkem zcela opomněly fakt, že stěžovatel na krátkou chvíli otočil svůj pohled směrem k manželce poškozené z důvodu jeho nestandardního chování u krajnice vozovky. Krátké ohlédnutí stěžovatele za svědkem S. [redacted] které Ústavní soud označil za přirozenou reakci člověka na neobvyklou situaci, bylo soudy i nadále přičítáno k tíži stěžovatele a nijak nebylo bráno v úvahu s ohledem na potřebný čas reakce stěžovatele pro možné odvrácení nehody. Z dokazování vyplynulo, že svědek S. [redacted] stál u levé strany vozovky, pokřikoval, důrazně gestikuloval na svoji manželku (poškozenou) nacházející se v jízdni pruhu stěžovatele u pravé krajnice. Stěžovatel tedy měl před sebou dva objekty, na které měl hypoteticky reagovat. Objekty však byly od sebe vzdáleny natolik, že je nemohl spatřit oba najednou. Bohužel stěžovatel prvně zaznamenal svědka S. [redacted] který jeho pozornost krátce upoutal prudkými pohyby, a následně nemohl bezprostředně reflektovat na poškozenou při pravé krajnici. Přestože mu vyhodnocování chování svědka S. [redacted] jako neohrožující, při němž instinktivně sundal nohu z plynu, zabralo krátký okamžik, po zaznamenání poškozené strhl řízení a prudce brzdil, střetu se mu již zabránit nepodařilo. Soudy však chování svědka S. [redacted] kvalifikují ex post jako stěžovatele zcela jistě neohrožující. Stěžovatel však takovou informaci v průběhu nehodového děje ihned neměl a rozhodoval se ve zlomcích vteřin.

14. Stěžovatel dále namítá, že mu v rámci dovolacího řízení nebylo doručeno vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství a s jeho obsahem se tak seznámil až z odůvodnění rozhodnutí dovolacího soudu.

15. Stěžovatel zdůrazňuje, že neporušil žádnou povinnost řidiče, řízení se plně věnoval, sledoval situaci v dopravě. Přesto však neměl šanci vzhledem k okolnostem poškozenou včas spatřit a střetu zabránit. Stěžovateli je líto, že došlo ke zranění poškozené. To, že k němu došlo, však automaticky neznamená, že porušil některou ze svých povinností a má být proto potrestán. Podíl poškozené na nehodě odvolací soud vyhodnotil jako 70 %.

III.

Vyjádření účastníků a vedlejších účastníků

16. Ústavní soud vyzval v souladu s ustanovením § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu Nejvyšší soud, Městský soud v Praze a Obvodní soud pro Prahu 2 jako účastníky řízení a Nejvyšší státní zastupitelství, Městské státní zastupitelství v Praze a Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 2 jako vedlejší účastníky řízení k vyjádření k projednávané ústavní stížnosti. Obecné soudy ve svých vyjádřeních odkázaly na odůvodnění napadených rozhodnutí. Navrhly, aby ústavní stížnost byla odmítnuta, neboť v ní stěžovatel v zásadě opakuje argumentaci, se kterou se vypořádaly. Stejně tak Nejvyšší státní zastupitelství odkázalo na odůvodnění napadených rozhodnutí. Městské státní zastupitelství v Praze k argumentu nedostatečného zhodnocení role manžela poškozené uvedlo, že po řidiči jistě nelze chtít „nemožné“. Pokud však řidiče upoutá nějaká událost odehrávající se mimo vozovku, musí zabezpečit, aby pohyb jeho vozidla neohrozil jiného účastníka silničního provozu, a je povinen případně i uvést vozidlo do klidu. Toto však stěžovatel nezajistil a nemůže se tak zprostit odpovědnosti za nehodový děj. Argumentaci stěžovatele považuje za nedůvodnou. Obdobně Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 2 ve svém vyjádření uvedlo, že viditelnost obou osob byla ovlivněna stejnými světelnými podmínkami. Chodkyně se přitom na vozovce vyskytovala dostatečně dlouho na to, aby ji mohl stěžovatel zaznamenat a zabránit střetu s ní. Ohlédnutí se za gestikulujícím manželem poškozené je jistě přirozenou lidskou reakcí. Jednalo se však o děj, který se odehrával mimo vozovku, který řidič může sledovat pouze tak, že bude střídavě sledovat i dění na vozovce. Při ulpívání pohledem mimo vozovku se již nejedná o přirozenou reakci řidiče, ale o rozptýlení od řízení vozidla, při kterém může dojít k dopravní nehodě, za níž ponese řidič odpovědnost. Ze závěrů nově zpracovaného znaleckého posudku plyne, že řidič chodkyni mohl zpozorovat a včasnou reakcí mohl srážce zabránit. K otázce posouzení viditelnosti přitom znalecký posudek konstatoval, že přesné zjištění tohoto údaje již zpětně není možné. V případě, že v rámci dopravy vznikne událost, kterou sám řidič nevyvolal, byť by byla v rozporu s dopravními předpisy, je řidič povinen na takovou situaci reagovat, a to za předpokladu, že je schopen ji vnímat s dostatečným předstihem potřebným k jeho reakci. Podle názoru vedlejšího účastníka stěžovatel potřebnou míru řidičské opatrnosti nezachoval. Nevěnoval se situaci před svým vozidlem, a proto nestihl včas reagovat na chodkyni přecházející vozovku. Vedlejší účastník se domnívá, že obecné soudy se případem stěžovatele zabývaly dostatečně pečlivě a nehodový děj zkoumaly v maximální možné míře. K dotčení stěžovatelových základních práv podle jeho názoru nedošlo.

17. Ústavní soud nezasílal vyjádření stěžovateli k replice, protože v nich nejsou uvedeny žádné jiné (nové) skutečnosti, než které se nacházejí v napadených rozhodnutích. Ústavní soud v dané věci nenařídil ústní jednání, neboť od něj neočekával další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

IV.

Obecná východiska posouzení Ústavním soudem

18. Ke kasační závaznosti svých nálezů se Ústavní soud ve své rozhodovací praxi vyslovil mnohokrát. Např. již v nálezu sp. zn. III. ÚS 425/97 výslovně uvedl, že vykonatelný náleze Ústavního soudu je závazný pro všechny orgány i osoby a zakládá nepominutelnou procesní překážku rei iudicatae, která brání jakémukoli dalšímu meritornímu přezkumu či přehodnocení věci. Názor, podle kterého je kasační závaznost nálezů Ústavního soudu závazností takřka absolutní, byl pak potvrzen v řadě dalších rozhodnutí, např. v nálezech sp. zn. Pl. ÚS 4/06, IV. ÚS 301/05, IV. ÚS 1642/11 či IV. ÚS 2213/16).

19. Požadavky na reflektování kasačního nálezu v následném rozhodnutí obecného soudu jsou tudíž výrazně přísnější, než je tomu v případě tzv. závaznosti precedenční. V případě precedenční závaznosti nálezů Ústavního soudu existuje možnost, aby obecný soud (ne)reflektoval jeho právní názory tím, že v dobré víře předestře konkurující úvahy a započne s Ústavním soudem ústavněprávní dialog. Kasační závaznost může být reflektována pouze bezpodmínečným respektováním nálezu Ústavního soudu, avšak pochopitelně toliko za nezměněného skutkového stavu (srov. nálezy sp. zn. III. ÚS 467/98 či IV. ÚS 301/05).

20. V řízení následujícím po kasačním nálezu proto není prostor pro úvahy o správnosti či úplnosti právního názoru, na němž je takový náleze založen. Toto pravidlo neplyne z přesvědčení Ústavního soudu o jeho vlastní neomylnosti, nýbrž z nutnosti definitivně ukončit konkrétní spor a předejít nekonečnému soudnímu ping-pongu, který by neúměrně prodlužoval řízení, a tím porušoval právo účastníků na spravedlivý proces (srov. náleze sp. zn. IV. ÚS 1642/11).

21. Ústavní soud v kasačním nálezu v posuzované věci obecným soudům uložil, aby znovu vyhodnotily podmínky viditelnosti, které panovaly na místě v době střetu, neboť skutkové závěry, které učinily, nebyly dostatečně podloženy důkazním materiálem. V návaznosti na to se měly opětovně zabývat otázkou reakční doby řidiče v daném místě a čase. Dále vyslovil závěr, že tzv. princip omezené důvěry v dopravě, nelze vykládat tak, že řidič musí vždy předpokládat porušení pravidel silničního provozu jinými účastníky. Zanedbání potřebné míry opatrnosti ze strany řidiče jako nezbytný předpoklad nedbalostního zavinění nelze vyvozovat pouze z faktu, že došlo ke škodlivému následku. Z tohoto úhlu pohledu je proto nutné nahlížet i na skutkové zjištění, podle nějž manžel poškozené svým chováním pochopitelně upoutal pozornost stěžovatele. V důsledku upoutání pozornosti gestikulujícím manželem poškozené stěžovatel zareagoval na přecházející poškozenou se zpožděním. Otázkou k posouzení pak zůstala i doba, po kterou byla pozornost stěžovatele/řidiče upoutána rušivým působením dalšího účastníka silničního provozu.

22. Soud prvního stupně zdůraznil, že se podmínkám viditelnosti a reakční doby podrobně zabýval. Jeho úvahy zkráceně sepsal do závěru, že pokud viděl na druhé straně

silnice manžela poškozené a věnoval mu, byť na krátkou dobu, pozornost, mohl by včas upozorovat a zareagovat i poškozenou a měl na ni řádně zareagovat. Ze znaleckého posudku, který soud zadal znaleckému ústavu, zjistil, že reakční doba, která představuje časový úsek mezi zjevným podnětem k reakci a počátkem brždění, je běžně kolem jedné sekundy a tato hodnota se zásadně nemění. Co se mění v závislosti na denní době a výhledových poměrech, je vzdálenost, na jakou je řidič schopen spatřit a rozpoznat objekt. Primární problém, který by se dal předchozímu znaleckému zkoumání vytknout tak spočíval v tom, že nedostatečně vysvětlil základní princip dané dopravní situace, který spočívá v tom, že řidič při aktuální rychlosti jízdy nebyl schopen zastavit na vzdálenost, na jakou zaregistroval chodkyni. Ze dvou příčin neschopnosti zastavení uváděných novým znaleckým posudkem jako 1) nedostatečné sledování situace v dopravě a 2) rychlost jízdy neadekvátní podmínkám viditelnosti v místě nehody, které obě je potřeba přičíst na vrub stěžovateli, soud prvního stupně zvolil tu první. Uvedl, že v době, kdy byla poškozená uprostřed vozovky, bylo od ní vozidlo vzdáleno 12 až 14 metrů a tedy podmínky pro bezpečné přejetí vozovky neměla. Její podíl na nehodě tak soud vyhodnotil jako 50 %. Reakci manžela poškozené soud vyhodnotil bez dalšího jako nikoli nestandardní. Stěžovatel měl předpokládat, že stejně tak jako příroda, zvířata či malé děti i lidé staršího věku mohou způsobit náhlou situaci v silničním provozu a byl na ni povinen odpovídajícím způsobem zareagovat. Stěžovatel mohl a měl přecházející poškozenou vidět a mohl a měl na její přecházení reagovat. Soud vyhodnotil jako možné, že pozornost řidiče i chodkyně byla odvedena do místa, kde se pohyboval manžel poškozené, který na sebe i v průběhu líčení údajně dokázal svým vystupováním upoutat pohledy jiných. I za delší upoutání pozornosti netypickým chováním manžela poškozené s následkem dopravní nehody však odpovídá řidič.

23. Odvolací soud se s jeho závěry ztotožnil. I podle jeho názoru stěžovatel mohl střetu zabránit. Podíl poškozené, která se rozhodla přecházet vozovku mimo vyznačený přechod, nebyla dostatečně opatrná s ohledem na zhoršené podmínky viditelnosti (tma a odlesky světla), zvýšil její podíl na nehodě na 70 %. Nejednalo se však o náhlé vběhnutí pod vozidlo stěžovatele a měl na její (byť nestandardní) přecházení zareagovat a nebyl-li by rozptýlen gestikulujícím manželem poškozené, zřejmě by na něj i včas zareagoval. Uložený trest, který byl v době dalšího rozhodování odvolacího soudu vykonán, a bylo již rozhodnuto i osvědčení stěžovatele ve zkušební době odvolací soud označil za nepřiměřeně přísný. S ohledem na další bezúhonnost stěžovatele a velký časový odstup se rozhodl pro aplikaci § 46 odst. 1 tr. řádu a rozhodl o upuštění od potrestání (ostatně by došlo k zápočtu trestu).

24. Dovolací soud uvedl, že nepovažuje za logické, aby měl stěžovatel podle svého vyjádření dostatečně dobrý rozhled na to, aby upozoroval a následně analyzoval údajně nestandardní jednání manžela poškozené, stojícího na chodníku přes protisměrný jízdní pruh, zatímco poškozenou, která se v té době již jako přecházející chodec konstantní rychlostí pohybovala ve vozovce směrem zleva do jeho jízdního koridoru, naopak upozorovat nemohl. Jako účelovou tudíž označil i navazující konstrukci obhajoby, podle níž se zcela přirozeně a především jen na minimální okamžik ohlédl po gestikulujícím svědku, a když upřel zrak zpět na vozovku před sebou, ocitla se do té doby „neviditelná“ poškozená „znenadání natolik blízko před jeho vozidlem, že už se jí nemohl vyhnout ani před ní dobrzdit“. Podle názoru dovolacího soudu nebyly ve věci splněny veškeré zákonné podmínky pro aplikaci ustanovení § 46 odst. 1 tr. zákoníku pro upuštění od potrestání (konkrétně se jedná o podmínku litovat spáchaní trestného činu). Vzhledem k tomu, že dovolání podal pouze obviněný, nebylo možné nápravu v tomto směru zjednat.

K námitce ultima ratio připomněl usnesení Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 7 Tdo 692/2017, v němž dovolací senát neshledal podmínku pro uplatnění této zásady ani v případě řidičky osobního motorového vozidla, která za tmy, při rozsvícených tlumených potkávacích světlech svého vozidla, přehlédla a pozdě zareagovala na silně podnapilého chodce, který uprostřed jejího jízdního pruhu vedl mimo chodník neosvětlené jízdní kolo opatřené pouze odrazkami se sníženou funkčností, a přestože zahájila brzdění, narazila do zadní části jízdního kola, v důsledku čehož chodec upadl na zem a utrpěl zranění ve formě zlomeniny vnitřního kotníku levé nohy a zhmoždění hlavy.

25. Má-li soudní rozhodnutí obstát z hlediska ústavněprávního přezkumu, musí z jeho odůvodnění vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé, přičemž jím učiněná skutková zjištění nesmějí být v extrémním nesouladu s vykonanými důkazy (srov. usnesení ze dne 23. 9. 2005 sp. zn. III. ÚS 359/05). Podle ustálené judikatury Ústavního soudu je "extrémní nesoulad" dán rovněž tehdy, pokud skutková zjištění obecných soudů nemají žádnou obsahovou spojitost s provedenými důkazy nebo pokud z těchto důkazů při žádném z logicky přijatelných způsobů hodnocení nevyplývají, případně pokud hodnocení důkazů v napadeném rozhodnutí zcela absentuje.

26. Ústavní soud je z tohoto pohledu povinen posoudit, zda se obecné soudy řídily právním názorem vysloveným v předchozím nálezu Ústavního soudu v posuzované věci. Zaměřil se tedy znovu ve světle vyslovených závěrů na otázku, zda skutková zjištění obecných soudů mají dostatečnou a racionální základnu, zda právní závěry nejsou s nimi v "extrémním nesouladu" a zda interpretace použitého práva je ústavně konformní.

27. Trestní odpovědnost v českém právu je založena na zásadě odpovědnosti za zavinění, z níž vyplývá, že bez zavinění není trestný čin (nullum crimen sine culpa). Podmínkou trestní odpovědnosti obviněného je tedy naplnění skutkové podstaty trestného činu, které musí být vždy zahrnuto zaviněním ve formě úmyslu či nedbalosti. V případě přečinu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku musí trestní soudy vždy prokázat existenci zavinění ve formě vědomé či nevědomé nedbalosti.

28. V přezkoumávané věci není sporu o tom, že poškozená utrpěla těžkou újmu na zdraví ve smyslu § 122 odst. 1 tr. zákoníku. Sporné ale již je, zda tento nešťastný následek dopravní nehody vznikl v příčinné souvislosti se zaviněným (nedbalostním) jednáním stěžovatele a zda je dáno zavinění stěžovatele na zjištěném následku dopravní nehody. Přitom platí, že zavinění musí zahrnovat všechny znaky charakterizující objektivní státní trestného činu, tedy i příčinný vztah mezi jednáním pachatele a následkem trestného činu (srov. rozhodnutí č. 21/1981 Sb. rozh. tr.). Při (nevědomé) nedbalosti je třeba, aby si pachatel alespoň měl a mohl představit, že se takto příčinný vztah může rozvinout (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 8 Tdo 242/2017).

29. Nedbalost je možné obecně vymezit tak, že pachatel zanedbáním povinné opatrnosti při svém jednání způsobí nezamýšlený trestněprávně relevantní následek. Z vědomé nedbalosti je trestný čin spáchán, jestliže pachatel "věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nepůsobí" [§ 16 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku]. Nedbalost nevědomá se pak předpokládá v případě, kdy pachatel "nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o

tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl" [§ 16 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku].

30. Pro oblast dopravy je třeba akcentovat, že hranice okolností, které řidič může či nemůže předvídat, nelze dovozovat pouze hypoteticky, ale je třeba vycházet z objektivních okolností konkrétní dopravní situace, která může být charakterizována celou řadou faktorů. Z hlediska zavinění z nedbalosti to pak znamená, že kromě míry povinné opatrnosti vyplývající z pravidel silničního provozu zde existuje i subjektivní vymezení, jež spočívá v míře opatrnosti, kterou je schopen řidič v konkrétním případě vynaložit. O zavinění z nedbalosti může jít pouze tehdy, pokud povinnost a možnost předvídat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem jsou dány současně, nedostatek této jedné složky v daném případě znamená, že uvedený čin obviněného je činem nezaviněným (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2001, sp. zn. 3 Tz 182/2001, publikované v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, Praha: C. H. Beck, Svazek 11/2002, č. T 279). Spáchání trestného činu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 tr. zákoníku v souvislosti s dopravní nehodou současně předpokládá, aby porušení dopravního předpisu bylo v příčinné souvislosti s havárií (srov. rozhodnutí č. 7/1965 Sb. rozh. tr.).

31. V judikatuře vztahující se k trestným činům, k nimž došlo v dopravě, je opakovaně vyjádřena zásada, že řidič motorového vozidla může spoléhat na dodržení dopravních předpisů ostatními účastníky provozu na pozemních komunikacích, nevyplývá-li z konkrétní situace opak (tato zásada tzv. omezené důvěry v dopravě se uplatňuje nejen v dopravě silniční, ale i v ostatních druzích dopravy, řidič je však zároveň povinen zachovávat patřičnou opatrnost). Nejvyšší soud opakovaně poukazuje i na to, že „po účastníkovi silničního provozu nelze spravedlivě požadovat, aby bez dalšího předpokládal možné porušení pravidel tohoto provozu jinými účastníky a aby tomu přizpůsobil své počínání; naopak, není-li z okolností, které může účastník silničního provozu běžně vnímat či předvídat, zřejmé, že jiný účastník téhož provozu porušil své povinnosti, je oprávněn očekávat od ostatních účastníků silničního provozu dodržování stanovených pravidel. Účastník silničního provozu, který porušil pravidla tohoto provozu, pak na druhé straně nemůže očekávat dodržení těchto pravidel od ostatních účastníků, jestliže jim to znemožnil s ohledem na charakter a závažnost svého porušení pravidel silničního provozu“ (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 1981, sp. zn. 3 Tz 20/81, publikované pod č. 43/1982 Sb. rozh. tr., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. 5 Tdo 1173/2004, publikované pod č. 45/2005-I. Sb. rozh. tr., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2011, sp. zn. 6 Tdo 143/2011, a také Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až § 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1501 až 1517).

V.

Vlastní posouzení ústavní stížnosti

32. Po posouzení napadených rozhodnutí a obsahu spisového materiálu dospěl Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

33. Z dokazování provedeného nalézacím soudem, z něž vycházel i odvolací soud vyplývá, že stěžovatel jel po silnici v obci večer za zhoršené viditelnosti rychlostí zřejmě do 36 km/hod při projíždění mírně pravotočivé zatáčky si povšiml pána stojícího na levé straně vozovky u zaparkovaného vozidla, který dle výpovědi stěžovatele „strašně

rozhazoval rukama“ (č. 1. 3 rozsudku soudu prvního stupně). Podle výpovědi svědka Neluse (prodavače v trafice) jej upoutalo chování muže a ženy, kteří zaparkovali auto na protější straně vozovky, vystoupili z něj, dost pospíchali, paní bez rozhlédnutí začala přecházet vozovku směrem k trafice a následně „slyšel zařvat něco toho pána“ – č. 1. 5 rozsudku soudu prvního stupně). Stěžovatel tvrdí, že jeho pohled na okamžik upoutal manžel poškozené, a když se pohledem vrátil zpět a poškozenou zaregistroval zhruba 1 metr před autem, snažil se strhnout řízení a brzdit, ale střetu s ní již nezabránil. Znalecké posudky pracovaly s různými variantami okamžiku, kdy stěžovatel přecházející chodkyni uviděl. Vyplývalo z nich mimo jiné zjištění, že při rychlosti vozidla v rozmezí 32 až 36 km/hod. by zabránění střetu stačila reakce řidiče rychlejší o 1,4 až 1,6 sekundy (na vzdálenost 13 až 17 metrů od chodkyně). Stejně tak mohla nehodovému ději zabránit chodkyně tím, že by do dráhy příjíždějícího vozidla nevstoupila, neboť pokud tak v dané vzdálenosti od něj učinila, nutila řidiče k náhlé změně rychlosti jízdy, pokud by na ni nereagoval v době, kdy se pohybovala v protisměrném jízdním pruhu.

34. Ústavní soud se neztotožnil se shora uvedenými právními závěry obecných soudů stran existence nedbalostního zavinění na straně stěžovatele, a má za to, že tyto závěry nejsou dostatečně podloženy provedenými důkazy a zjištěnými skutkovými okolnostmi.

35. Podle ustanovení § 4 zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o silničním provozu“), platí, že „Při účasti na provozu na pozemních komunikacích je každý povinen

a) chovat se ohleduplně a ukázněně, aby svým jednáním neohrožoval život, zdraví nebo majetek jiných osob ani svůj vlastní, aby nepoškozoval životní prostředí ani neohrožoval život zvířat, své chování je povinen přizpůsobit zejména stavebnímu a dopravně technickému stavu pozemní komunikace, povětrnostním podmínkám, situaci v provozu na pozemních komunikacích, svým schopnostem a svému zdravotnímu stavu,

b) řídit se pravidly provozu na pozemních komunikacích upravenými tímto zákonem, pokyny policisty, pokyny osob oprávněných k řízení provozu na pozemních komunikacích podle § 75 odst. 5, 8 a 9 a zastavování vozidel podle § 79 odst. 1 a pokyny osob, o nichž to stanoví zvláštní právní předpis, vydanými k zajištění bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích,

c) řídit se světelnými, případně i doprovodnými akustickými signály, dopravními značkami, dopravními zařízeními a zařízeními pro provozní informace.“

Podle § 5 odst. 1 písm. v) zákona o silničním provozu je (1) Řidič je kromě povinností uvedených v § 4 dále povinen (...)

b) věnovat se plně řízení vozidla nebo jízdě na zvířeti a sledovat situaci v provozu na pozemních komunikacích,...

36. Účastník provozu na pozemních komunikacích je podle § 2 písm. a) zákona o silničním provozu každý, kdo se přímým způsobem účastní provozu na pozemních komunikacích. Dospělý člověk stojící na kraji vozovky divoce mávající rukama a vykřikující byl zcela jistě součástí provozu na pozemní komunikaci, a jako na účastníka na něj, stejně jako na stěžovatele, dopadají povinnosti uvedené v § 4 zákona o silničním provozu. Pokud obecné soudy ve skutkové větě kladou stěžovateli za vinu mimo jiné, že nesledoval situaci v provozu, neboť věnoval pozornost chování manžela poškozené, není

zcela zřejmé, zda si skutečnost, že se manžel poškozené stal součástí provozu, dostatečně uvědomovaly. Z takto popsaných skutkových okolností nelze podle názoru Ústavního soudu dovést, v čem konkrétně spočívalo jednání zakládající trestní odpovědnost stěžovatele, zejména z jakých skutečností lze dovozovat zavinění trestného činu.

37. Je potřeba říct, že sledování situace v provozu v případě stěžovatele mělo obsáhnout dva děje, které v různých částech vozovky probíhaly současně. První z nich – gestikulující a volající účastník na levé straně vozovky za mírně pravotočivou zatáčkou, kterému stěžovatel neměl věnovat pozornost, a druhý – neopatrně přecházející chodkyně (možná i reagující na výkřiky manžela otočením či zpomalením chůze) směřující k pravému okraji vozovky, kterému měl věnovat pozornost veškerou a včas na něj zareagovat.

38. Za daných okolností Ústavní soud nemůže přisvědčit závěrům obecných soudů, že dívoce gestikulující a křičící účastník silničního provozu není nestandardní situace. Již v předchozím nálezu Ústavní soud uvedl, že manžel poškozené pozornost stěžovatele svým chováním upoutal a je nerealistická úvaha nalézacího soudu, že tím neměla být rozptýlena pozornost stěžovatele, neboť se jedná o přirozenou reakci člověka na konkrétní méně obvyklou situaci. Z pozice ex post obecné soudy nijak blíže nehodnotily dobu, o kterou zcela pochopitelně upoutání pozornosti neobvyklým (prvním) jevem v provozu ovlivnilo možnost a zpozdilo schopnost stěžovatele začít adekvátně reagovat na (druhý) jev v provozu. Přiměřenost důvodů, pro něž pachatel spoléhal, že nezpůsobí porušení nebo ohrožení zájmů chráněných trestním zákoníkem, je přitom třeba posuzovat podle toho, jak se situace jevila pachateli a jak se zachoval vzhledem k rozhodným vnějším okolnostem konkrétního případu. Zpoždění, které hrálo klíčovou roli, bylo dle znalců o 1,4 až 1,6 sekundy. Celkový čas pohybu chodkyně ve vozovce od vystoupení ze zákrytu zaparkovaného vozidla do místa střetu znalec Ing. Tůma stanovil na 6,8 sekundy, z místa vstupu do druhé poloviny vozovky do místa střetu pak na 2,3 sekundy (č. l. 129 spisu).

39. Soud prvního stupně i soud dovolací dokonce v zobecňujících závěrech uvedly, že pokud stěžovatel zaregistroval manžela poškozené, mohl a měl (zřejmě současně) zaregistrovat i poškozenou. Odvolací soud konstatoval, že nebyl-li by rozptýlen gestikulujícím manželem poškozené, zřejmě by na poškozenou i včas zareagoval. Za situace, kdy by obecné soudy provedly dokazování, z něhož by vyplynulo, po jakou dobu již stěžovatel věnoval pozornost nestandardním projevům manžela poškozené nepřiměřeně dlouho a že tato neobhájitelná prodleva představuje překročení na něj kladené míry opatrnosti, jeho odpovědnost za trestněprávní následek v podobě následného střetu by zřejmě zachována byla. Dokazování v tomto směru však proběhlo zcela nedostatečně. Závěry nalézacího soudu, že obžalovaný měl a zcela jistě mohl přecházející poškozenou vidět a mohl a měl na její přecházení reagovat, neboť se všichni znalci shodli, že měl dostatek času a jeho pozdní reakce nastala z jiného než technického důvodu, není podloženo dostatečnými skutkovými zjištěními.

40. Nedbalostní zavinění vyjadřuje vnitřní stav mysli pachatele v době inkriminovaného jednání a jeho subjektivní vztah k němu. Zanedbání potřebné míry opatrnosti jako předpoklad nedbalostního zavinění je třeba vyvozovat z konkrétních skutkových okolností, řádně prokázaných před obecnými soudy. Zanedbání potřebné míry opatrnosti proto nelze dovozovat jen na základě zpětné myšlenkové konstrukce nepodložené konkrétními fakty - došlo-li ke škodlivému následku, neznamená to

automaticky, že potřebná míra opatrnosti musela být nutně zanedbána (srov. nález Ústavního soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3159/15, N 199/83 SbNU 197). Ve skutkové větě je ostatně, jak již bylo uvedeno výše, trestně právně relevantní následek v podobě způsobení zranění poškozené dáván do souvislosti s příčinou odpoutání pozornosti chováním manžela poškozené bez dalšího upřesnění.

41. Jen na okraj lze dodat, že judikát, který zmínil v odůvodnění napadeného usnesení Nejvyšší soud k námitce ultima ratio, která v ústavní stížnosti nebyla vznesena (odkaz na usnesení Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 7 Tdo 692/2017) nelze na posuzovanou věc s ohledem na odlišné okolnosti obou případů v jiných souvislostech než s námitkou ultima ratio přiléhavě vztáhnout. V odkazované věci řidička chodce přehlédla a reagovala na něj pozdě, neboť při oslnění protijedoucím vozidlem, které při provozu vozidla mohla předvídat, jela příliš rychle.

42. K principu omezené důvěry se vztahuje požadavek existence příčinného vztahu mezi porušením právního předpisu a vzniklým ohrožením či způsobeným následkem a příčinného vztahu mezi účelem právního předpisu a vzniklým ohrožením či následkem (srov. Polcar, Miroslav. Princip omezené důvěry v dopravě na pozemních komunikacích. Trestní právo 10. 12. 2015, In. ASPI Wolters Kluwer, cit. 6. 11. 2020). Demonstrovat to lze na rozhodnutích Nejvyššího soudu, ve kterém soud uvedl, že výjimkou ze zásady omezené důvěry v dopravě „jsou případy, kdy ze situace v provozu na pozemních komunikacích vyplývá povinnost dbát zvýšené opatrnosti nebo s předstihem reagovat na situaci, aby bylo zabráněno kolizi (např. na komunikacích nebo v jejich blízkosti se pohybují děti, osoby těžce zdravotně postižené, přestárlé, zjevně volně pobíhající zvířata, blízkost přechodu pro chodce nebo to dále vyplývá z existence instalovaných dopravních značek). Důvodně spoléhat na to, že tito účastníci silničního provozu dodrží pravidla silničního provozu, může řidič jen v případě, pokud z konkrétních okolností neplyne obava, že tomu tak nebude. Mohou však nastat situace, kdy i tito účastníci vytvoří řidiči svým náhlým neočekávaným a nepředvídatelným vstoupením do vozovky překážku, jež může být pro řidiče i objektivně nezvládnutelná. V takovém případě řidič neodpovídá za vzniklý protiprávní následek“ (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2011, sp. zn. 6 Tdo 143/2011, ze dne 30. 7. 2013, sp. zn. 4 Tdo 715/2013, a ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. 6 Tdo 734/2013).

43. Je třeba připomenout, že spravedlivému vypořádání vztahů mezi řidičem (či provozovatelem dopravního prostředku) a poškozeným není na překážku, nelze-li prokázat zavinění. Zákonodárce si byl vědom zvýšených rizik spojených s provozováním dopravy, a proto povinnost k náhradě újmy způsobené z provozu dopravních prostředků stanovil jako povinnost objektivní (či dokonce absolutní, byla-li škoda způsobena okolnostmi, které mají původ v provozu), nezávislou na zavinění.

44. V posuzované věci stěžovatel projížděl zřejmě rychlostí do 36 km/hod. po místní komunikaci před osmou hodinou večerní. Situace, kterou vytvořili dva dospělí účastníci silničního provozu v jeden okamžik na dvou místech vozovky neopatrným a bezohledným chováním, byla neočekávatelná a objektivně stěžejí zvladatelná. Dospělý účastník silničního provozu stojící na kraji vozovky, který nápadně gestikuluje, může být nepředvídatelnou situací v provozu. Odpovědnost za škodlivý následek může být dána pouze v situaci, kdy bude prokázáno, že řidič gestikulujícímu účastníku věnoval pozornost nepřiměřeně dlouho a tím porušil potřebnou míru opatrnosti. Hledisko vyššího věku manžela poškozené a poškozené, kteří se pohybovali bez viditelných známek

omezení, za daných okolností nehraje roli. Není proto důvod na posuzovanou věc princip omezené důvěry v dopravě neaplikovat.

45. Součástí soudního rozhodnutí, v němž je osoba uznána vinou nedbalostním trestným činem, musí být pečlivé zhodnocení všech okolností, které soud vedly k názoru, že tato osoba náležitou opatrnost nezachovala a jednala tedy zaviněně. Soudy musí v tomto smyslu pečlivě zkoumat objektivní i subjektivní hledisko potřebné míry opatrnosti.

46. Orgány činné v trestním řízení mají úřední povinnost zjišťovat skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí (srov. ustanovení § 2 odst. 4, odst. 5 tr. řádu). Z ústavního principu presumpce nevinu, zakotveného v článku 40 odst. 2 Listiny, vyplývá pro obecné soudy povinnost při rozhodování o vině zvažovat též takovou verzi případu, která důvodně připouští, že vzhledem ke skutkovým okolnostem případu mohlo dojít ke způsobení škodlivého následku bez zavinění obviněného. Pouze tak mohou obecné soudy dostát požadavkům článku 36 odst. 1 Listiny, jenž obviněným osobám zaručuje právo na soudní ochranu.

47. V projednávaném případě Ústavní soud dospěl k závěru, že obecné soudy znovu porušily právo stěžovatele chráněné článkem 36 odst. 1 Listiny, neboť dospěly k vadnému závěru o existenci nedbalostního zavinění stěžovatele, aniž by tento závěr vyplýval z jejich skutkových zjištění a z provedených důkazů.

48. Ústavní soud z výše uvedených důvodů ústavní stížnosti vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil ústavní stížnosti napadená soudní rozhodnutí.

49. Trestní řízení ve věci samé, jehož výsledky Ústavní soud nijak nepředjímá, se tím vrací k soudu prvního stupně.

50. Ze všech shora rozvedených důvodů tudíž Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti a přistoupil dle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu ke zrušení napadených rozhodnutí Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 2, a to pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny. Při opětovném projednání a rozhodnutí v posuzované věci jsou dotčené soudy vázány právním názorem Ústavního soudu vysloveným v nálezu (čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky, § 314h odst. 1 trestního řádu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 21. prosince 2020

Kateřina Šimáčková v. r.
předsedkyně senátu

Za správnost vyhotovení:

Jana Drdlová

Mgr.
Jana
Drdlová

Digitálně
podepsal Mgr.
Jana Drdlová
Datum:
2021.01.04
10:15:04 +01'00'